

KO E SIASI UĒSILIANA TAU'ATĀINA 'O TONGA 'I 'AOSITELĒLIA
KO E MINITI 'OE FAKATAHA FAKA-KUATA LAHI - KUATA MA'ASI 2022

Feitu'u: Tokaima'ananga, Lethbridge Park NSW/Zoom
Taimi: 1PM (Sydney time) 26/03/2022
Sea: Rev. Dr. Tēvita Koloa'ia Havea (Palesiteni 'o e Siasi)
Himi: 474 - Sea
Lesoni: Saame 32:1-11 .. Rev.Ta'imalie M. L Fisi'ihoi
Lotu: Rev. Sione 'Ale
Sekelitali: Rev. Ta'imalie M. L Fisi'ihoi
Sea: Lea Talitali moe Poupou Fakalaumalie – Luke 15:1-10
(Pepa makehe)

(iii) KO E FAKATAHA FAKA-KUATA LAHI:

(a) Ko hai 'oku tau 'i hení?

Ko e Poaki – Rev. Uikelotu 'Ohuafi, Rev. Suli Helu, Taufu'l'aevalu Tuita, Viliami Tuiaki, Sekona/Fa'ila Latu

Mele Ha'angana, Sifimeta/Vaiola Kilifi, Lelea Vai, Sione Mila, Siale Moala'eua, Falesiu Moala'eua,
Tongafuesia Tupou, Henele Tongatu'a. Simoa Taungakava.

SEA ~ koe fakataha Kuata', ko e fakataha 'e kau kotoa kiai e kau malanga', kotoa e kau talasiti, kau pulelautohi, kau taki potungaue pea tau toki hoko atu ai kihe fakataha fakavahefonua'. Koe fakataha fakaha kakai koe fakataha ia 'ae kau lotufehu'i.

(e) 'Oku toko fiha 'a e kau Lotu Fehu'í 'i he Kuata ni?

Ko e Setuata Lahi - *[Vakai ki he pepa mavahe]* – toko 587 *[i'ai ha fakafehoanaki moe kuata kuo'osi?], na kuo pekia ha ni'ihí.*

(f) Ko e hā 'a e Pa'anga Tala'ofa kuo hū mai 'i he Kuata ni?

Ko e Setuata Lahi - *[Vakai ki he pepa mavahe]* - \$49800, *meihe siasi 'e 27, toe siasi 'e 9 ke fakakakato mai, siasi 'e taha 'e toki 'omai he mahina 'Epeleli.*

SEA – Ki seniti eni 'oku me'a'ofa 'aki kihe 'etau kau Faifekau, fiema'u pe ke toe fakalahilahi hotau ivi' ke 'oua te tau fakafalala kihe vahefonua'. Koia 'oku malava pe he'etau silini Kuata', tikite mo e tala'ofa' ke ne fua.

(h) Ko e hā 'a e Pa'anga Hū Atú?

Setuata lahi - \$50'090.

(i) Ko e hā 'a e fakamatala ki he:-

(i) Potungāue Ako Faka-Kalisitiane?

(ii) Potungāue 'Evangeliō?

Ko e Faifekau 'o e ongo Potungāue (Rev. Dr Lousiale Uasike-Mone)

- Fakatapu, SEA ,malo ma'u faingamalie, 'oku ou fie fakahoko atu 'ae fakamalo lahi
Ki he Faifekau Samiuela Taungakava na'ane tataki mai e Potungāue ni moe ngaahi
Fatongia kotoa. 'Oku lelei pe 'ae ongo potungāue,pea 'e fakakakato atu pe meihe

vahenga

*Pulela'a koe'uhi ko 'ene tokolahi mo malavalava hono ngaahi polokalama. "Oku fai e
Fakataha fakamahina moe kau taki potungāue, 'oku lava lelei foki moe ako malanga 'o
Kamata mei Pulela'a. 'Oku fai e fengāue'aki mo ekau faifekau ki hono 'omai e kau teu
Fakahoko malanga ke toe fai hano tokonia kinautolu kimu'a ke fakahoko 'ihe Kuata'.Ko*

e

'apitanga pekia' 'oku tau'atina pe ki he kau faifekau 'o fakatatau kihe tukunga' ,pehe

kihe

FakaMe,neongo e ngaahi lesoni mei Tonga ka 'oku tuku atu pe kihe ngaahi famili.Fiefia

foki

'ihe akonaki kuo ke fai mai. Ke kumi mai hotau kakai,'iai e fakakaukau ke lava ha

ma'ulotu

*Hotau ngaahi siasi kaunga'api ke kumi mai hotau kaungalotu 'oku nau 'ihe malumalu 'o
Hotau siasi. 'Oku ai moe faka'amu ke fakahoko ha ngaahi fe'a'ahi'aki 'ae ngaahi*

to'utupu

*'iha taimi faingamalie. Fakakatoa 'oku ai e fakamalo lahi atu kau faifekau,taki potungāue
Moe kau tauhi fanau he fetokoni'aki kotoa pe. Foktu'u atu.*

tatau

SEA – malo 'aupito, koe kongalahi eni e potungāue' koe akonekina e mo'ui fakakalisitiane, 'o

Apitanga

Mei he lautohi fakaSapate 'o fai hake ai.Fakafiefia 'ae ngaahi polokalama.Tonga ni

lelei ia

Fakafamili pea mo fakaMe fakafamili 'ae ongomatu'a moe fanau. Pea tau encourage

failautohi

Ke tokanga e matu'a ke responsible kihe lotu 'etau fanau,'ikai koha fatongia ia e

ke

fakaSapate. Ko tamai mo fa'ee 'oku mo'ua kihe Lotulelei 'a e fanau, ke 'ilo folofola pea

*nau poto 'I hono fai 'oe lotu. Koia "aositelesia uki e ngaahi matu'a kenau be responsible
kihe lotu honau ngaahi lotofale,toki tanaki atu e Faifekau moe lautohi fakaSapate ka ko e
tefito'I fatongia 'ae Tamai/fa'ee.'Aho ne papitaiso ai e fanau ko 'enau fuakava ia,'ave ke
akonekina ia he ngaahi tokateline'.*

(iii) Potungāue Akó?

'Oku maau pe

(iv) Potungāue 'a Fafiné?

Ko e Sekelitali Kakai Fefine ('Aloisia Finau)- pepa makehe.

- *Fakakatoa 'oku lelei pe potungaue 'a Fafine'*

-

- (v) Hiva 'a e Siasí?
Ko e Faihiva 'a e Vahefonua (Sione Fā)- pepa makehe

SEA – Malo , he'ikai hu ha fokotu'u ha fakamatala, ka 'iai ha faka'amu saipe ka he'ikai tali ia pe faitu'utu'uni kiai 'ae kuata. Me'alelei 'aupito e ifi ke tokoni'I mo tanaki 'etau youth,koe ngaahi faka'amu kotoa ke 'omai kihe ongo komiti kenau sio kiai Na'e hoko e me' a 'I Pulela'a pea 'omi e fakahinohino he ta'ahine Kuini, ko e maa'imoa faka hingoa Pulela'a 'e tauhi 'e kitautolu 'oku fakamalumu ange kihe konifelenisi',pea tatau moe Hifofua ,hingoa 'oe kau hiva 'ae vahefonua'. Koloa peia 'anautolu 'oku nau tu'utu'uni kiai pea ko honau finangalo pe ia.

- (vi) Haafe Houá/Letio? *'Oku maau pe*
(vii) Liliu Tohi? *'Oku maau pe*
(viii) Potungāue Ako Tokoni'i 'o e Kau Faifekau mo e Kau Setuatá? *'Oku maau pe*
(ix) Faletohi 'Otumotu Anga'ofá? *'Oku maau pe*
(x) Fale Paaki Tauluá? *'Oku maau pe*
(xi) Tungī Colonnade? *'Oku maau pe*
(xii) Tohi Fanongongó? *'Oku maau pe*
(xiii) Poate Ngāue ki Muli? *'Oku maau pe*

- (k) Kuo 'a'ahi 'a e kau Faifekau ki he ngaahi Lautohi Pule'angá ke fai ha lēsoni faka-Tohi Tapu?
'Oku maau pe

- (l) Ko e hā 'a e me'a te tau lava fai ke tokoni ki he fakatau atu 'o e Tohi Fanongongó?
'Oku maau pe

- (m) Ko e hā ha ngāue kuo fai 'i he Kuata ni?
'Oku 'ikai.

- (n) Ko e hā ha me'a te tau fai ke faka'āsili lelei ai 'a e ngāué?

NGAAHI FOKOTU'U

VAHE LOTO

1. Fokotu'u fiema'u ke 'atita'l 'etau pa'anga 'ae vahefonua mei he 2019 ki he 2021.

-Kuo lava e ngaue ia kihe 2019,2020,pea koe fale'I 'ae Sekelitali pa'anga'(Rev 'Etuete Manuofetoa) ke tukuange faingamalie koeni' kihe 'Aotita' Raymond Taufu'I 'oku ne lolotonga fakahoko e ngaue kihe 2021. Pea ka toki fiemau ha review e ongo ta'u kimu'a,pea toki fakahoko pe ia.

2. Fokotu'u atu ke fakafoki mai 'a 'Ekileti Moala ki 'ofisi ke tokoni ki he ngaue' mo feinga'l ke fakakato 'ae laiseni fai mali 'ae kau Faifekau.

-Ne 'osi tu'uaki pe ngaue',pea 'ikai ke ne faingamalie ke tohi mai kiai. Ko ia ketau toloi pe fokotu'u,he 'oku 'ikai fiema'u he taimi ni.'Oku lolotonga fakahoko pe 'e Siosifa e fatongia koia',kae 'oange faingamalie' kihe kau ngaue fo'ou,pea ka toki fiema'u 'a 'Ekileti 'oku tau 'I heni pe moia ke tokoni.'Oku lolotonga 'I loto pe 'a 'Ekileti ko e Public Officer ke ne ngaue atu kihe fai lesisita fai mali he vaha'ataimi koeni,pea 'oku lolotonga hoko ko e sekelitali 'ae poate'. Ka fiema'u ke liliu koe lao e pule'anga' 'oku pau ke fai ia he fakataha AGM,pea tau muimui pe ai.

3. Fokotu'u atu ke to'o kotoa 'ae kau ngaue motu'a 'I 'ofisi', kae fiema'u 'ae kau Ngaue fo'ou.

-Kuo 'osi fai pe 'ae ngaue koia', he koe tu'utu'uni pe ia 'etau ngahi fakataha'anga'. Koia tau pou pou kotoa pe kiai pea tau hoko atu e ngaue'.

4. Fokotu'u atu ke tukuange 'ae loea lolotonga ni', kae kumi ha loea fo'ou.

-Toloi atu pe fokotu'u koeni,kae 'oleva ke mahino e tukunga hotau 'api moe anga 'etau fetu'utaki.Lolotonga 'ia K.Harkness 'etau ngaue' pea 'ikai ha faingata'a.

5. Fokotu'u atu ke fakatau e 'api nofo'anga 'oe vahefonua'.

-Ke toloi pe mu'a ka tau tuku kihe ki'I komiti **task force** na'e fakamafai'I he ongo komiti kenau filifili pea aoao mai pea tokanga kiai e 'ofisi moe Pulele'ole'o, ke 'omai ha kakai lelei mo taukei ki hono palani,fokotu'utu'u 'etau ngaahi me'a kihe kumi 'api mo kelekele. Ko e ni'ihikoeni' tenau nofo hifo ke siofi mo vakili 'etau ngaue koiaa'. Pea ka lava ia mo 'enau ngaahi recommendation pea toki 'omai ketau sio kiai. 'E fakamalumu pe ki'I komiti koeni he komiti fale'i..

6. Fokotu'u atu ketau hanga mu'a 'o faka'apa'apa'i 'ae ngaahi fakataha'anga 'ae

Siasi', mei he Komiti Fale'I,Komiti Pa'anga,Fakakolo,Fakavahe,Kuata,Vahefonua moe Konifelenisi'.

-'UHINGA e fokotu'u ne tau fai e tu'utu'uni,pea toe veteki ia he ki komiti fakataha ki lalo. Fokotu'u lelei. Ketau pou pou'I pea faka'apa'apa'I 'ae ngaahi fai tu'utu'uni 'oe ngahi fakataha'anga, pea ka 'iai leva ha toe feta'efemahino'aki pea fakafoki kihe ngaahi fakataha'anga totonu koia' kenau faitu'utu'uni kiai.

VAHE WESTERN AUSTRALIA/NORTHTHERN TERRITORY

1. Fokotu'u ke 'oua mu'a te tau toe fakakaukau kumi 'api. Ka tau tanaki 'iha ta'u 'e 5 pea tau toki kumi ha feitu'u 'oku lelei ange mo fe'unga. Pea fakatau atu moe 'api 'I Berkshire ke tokoni mo ia ki he kumi ha feitu'u 'oku lelei ange.

-Ko e fokotu'u lelei eni ketau ki'I taimi kae tanaki hotau ivi', koe lahiange koe hotau ivi' ko 'ene saiangia ia,ko 'ene si'I ange' ko 'ene ki'I matangata'a ange ia 'etau ngaue'.Tokanga ki ai e komiti Task Force pehe ki ha'atau fakaongo kihe 'etau Patiseti'.

2. Fokotu'u kole mei he Siasi ko To'anga'ofa 'oku 'I Canarvon,ke kumi ha naunau Sound system ke tokoni kihe youth mo 'enau ngaahi polokalama lotu fakataha moe kau toli '.

-Tali e fokotu'u pea ne 'osi lea kiai e ongo komiti ki hano Patiseti. Pea kumi lea e sources\resouces ,pehe ki hano code mai. 'E tokanga mu'a 'ae 'ofisi ki hano ki'I policy moe Budget. Koe me'a lelei ketau tokoni'I ke o mai hotau kakai 'o lotu,pea 'e lava pe 'o ma'u atu meiha feitu'u kau Faifekau ha me'angaue ke kamata'aki,'oua e fu'u falala mai pe ki 'ofisi. Ka 'oku tau poupu'I ha me'a ke fai lelei'I e lotu,pea ka mahino ia pea 'omai kihe ongo komiti ke fai ha ngaue kiai.

VAHE VIKATOLIA

1. Fokotu'u atu na'a lava ke toe fakamo'ui e va'a newsletter mei he 'etau 'Ofisi 'oe Vahefonua'.

-koe me'a lelei ia ke tuku atu kihe kau ki he kau ngaue 'ofisi ke nau tokanga kiai 'o control mo 'ave pe ngaahi me'a 'oku mo'oni.. 'E tuku atu ai 'etau ngaahi tu'utu'uni mo 'etau ngaahi information 'ae vahefonua'. Ko 'etau omi he kuata hoko' kuo lava ha news letter.

2. Fokotu'u atu ketau faka'ataa mu'a 'ae ngaue ki hono fakalelei'I e Hall 'I Tatura,Victoria kae Kamata lea e ngaue 'he 'oku palopalema lahi.

-Fokotu'u ia ketau tali kae fakafoki kihe komiti pa'anga ke nau toki vakai'I hono fakaikiiki [fakamole kiai est \$50'000] -ka 'oku 'iai ha pa'anga 'I tu'a 'ae talasiti' totonu ke fakafoki kihe vahefonua'he vavetaha'. Ke hoko atu e ngaue' ,kae fakafoki kihe ongo komiti pea toki vakai kiai e sekelitali pa'anga mo e Palesiteni ki hano endorse 'oka fiema'u fakavavevave.

VAHE KUINISILANI

1 .Fokotu'u atu mu'a ka 'iai lea ha project fakatau 'api 'ae vahefonua', pea ke fakamu'omu'a atu 'a Brisbane, ke

Kumi lea honau 'api he kei ma'ama'a '.

- Ke tuku mu'a kihe komiti Task Force kenau tokanga kiai.

NGAAHI ME'A MAKEHE MEI HE KOMITI PA'ANGA/KOMITI FALE'I.

1. Ke 'ai ha 'inasi pau pe faka'amu 'oe misinale kihe ta'u 2022.
(Vakai kihe pepa makehe)

Rev.'Etuate Manuofetoo-(Sekelitali Pa'anga 'ae Konifelenisi)

- Fakamatala pe eni meihe tu'unga fakapa'anga lolotonga,'aia 'oku ou lava 'o sio atu mei ai kihe system 'ae vahefonua'. 'Oku tau fa'u budget kitautolu kihe 2022 , ka kuo tau 'osi ngaue'aki 'etautolu mei Sanuali 2022. Kataki te tau fakatatali pe ke toki approved 'I Novema 2022,fakakau ai moe budget kihe misinale 2023 mo hono ngaahi fakamole. 'Aho 31 Tisema 2021, ko e palanisi \$783,213, 'I loto ai pa'anga talasiti \$390,000,toenga \$204,000, pea kei toe lahi ngaahi mo'ua ke totongi. Koia ka 'ikai fai ha misinale,he'ikai lava fakalele vahefonua' he 2023.

Koia tau fokotu'utu'u mu'a e budget 'I Novema ke fakapaasi he kuata Tisema, ke lava he 'etau pa'anga misinale 2022 'o fai'aki 'etau ngaue he 2023.

Ko 'etau system 'oku tauhi ai e ngaue fakapa'anga 'ae vahefonua', 'oku update hono reconciliation 'o mahino. 'Oku tatau hono pa'anga hu ki tu'a moe pa'anga koe 'oku lekooti 'I he Bank Statement,pea kuo 'osi reconcile 'o a'u mai ki Tisema. Ko e katoa 'oe fakamole 'ae vahefonua' mei Sanuali ki Tisema 2021, na'e fe'unga mo e

pa'anga 'e \$654,000. 'Oku 'iai e fakamole 'oku totongi cash, mo e fakamole 'oku 'ikai totongi cash, hange ko e Depreciation moe ngaahi fakamole ia 'oku fai fakapepa pe. Ka 'e toki faka'osi ia kihe ngaue 'ae 'aotita' mo e anga 'oe ngaahi fehu'aki. Tuku mu'a ke fai ha lave atu kihe vahevahe misinale,kuo 'omi 'e 'olivia. Ko e famili fakakatoa e vahefonua 'e 344, ka 'omi e fika Budget angamaheni 'oe vahefonua \$856,000/1555 tokolahi 'oe siasi/vahefonua,te tau ma'u ai \$551 ko e inasi misinale ia kihe tokotaha. Ko e'inasi fakafamili leva 'e \$2,489,ka 'oku mahu'inga ke 'oua e uesia e ngaahi famili tokosi'l he famili tokolahi. Ko ia ko 'ene kakato mai e ngaahi fakamatala(adjustment) meihe kautaha LBW ke fakakakato'aki e fakamatala pa'anga pea 'e tuku atu leva ia kia Leimoni. 'Oku fai pe tui moe ngaue koeni' na'a lava kimu'a he vahefonua,kae fakatefito pe he taimi 'o Leimoni. Koia 'oku ou poupou atu ki ha peseti 'e 50% 'oe patiseti ketau lele atu 'aki fakatatau ki he fokotu'u 'a Leimoni,neongo kuo tau 'osi fakamole ta'efakalao kitautolu mei Sanuali .Pea na'e te'eki fakapaasi ia, ka tau fakapaasi ai leva mo fakamafai'l kae toki lava 'o ngaue'aki e konga 'oe Patiseti.

SEA – Ko e toki fuofua taimi eni ke kau atu ai 'a Tonga 'l hono fa'u e Budget 'a 'Aositelelia,he na'a mou fai pe 'e kimoutolu homou ngaahi me'a fakapa'anga.Faingamalie fakafiefia eni ketau feha'aki,fe'ilongaki kihe tu'unga 'oku 'iai 'etau ngaue'.Fakamalo kihe sekelitali pa'anga,ka tau fanongo kia Leimoni he koia 'oku ha'u moe ongoongolelei.

Dr . Sione Leimoni Taufu'l ('Aotita Fakalotofonua)

- Mo'oni 'aupito e me'a kuo me'a kiai 'ehe sekelitali pa'anga,pea 'oku ou 'omi pe founa koeni mei Tonga meihe konifelenisi ke langa hake ai e vahefonua ni. Ko e ha, ha founa fo'ou te tau langahake ai e vahefonua'ni. Ko e 60% ngaahi pa'anga 'ae talasiti,40% pa'anga e vahefonua, he'ikai lava ia ke feau e ngaue 'ae vahefonua'. Ka 'oku 'iai pe fakatu'amelie ia kihe ngaue ni,ke toe lelei ange 'ae ngaahi ngaue fakapa'anga 'ae vahefonua. Taimi tatau ko e ha pe ha ki'l fo'l seniti te tau ala fakahaofi ketau tokanga kiai,pea ngaue fakapotopoto'aki e ki'l ivi 'oku tau lolotonga ma'u he taimi ni.
- Ki he vahevahe fakafamili' 'oku tu'u ia 'ihe \$2,500 kihe famili e 'inasi misinale.Pea kapau koe lau fakafo'l tangata ko e \$600, ka ko e fe pe founa matangofua taha ketau ngaue'aki. 'l he taimi tatau 'oku ai e faka'amu kihe kau Faifekau mo 'enau tokoni mai ke lahi mo'ui fiefia e kakai 'oe siasi' , he ko e me'a ia 'e lelei mo lahi ange ai 'enau foaki'. Ko e palopalema 'oe ngaue koeni' ko e fetomui'aki e ngaue moe accountant 'i heni,'osi eni mahina 'e taha, kapau na'e 'osi kakato mai e ngaue koeni ke 'ave kia 'Etuatae pea fa'u 'etau fakamatala pa'anga',kuo 'omai ke fai 'eku ngaue kiai. Ko e ngaue lahi eni 'ae 'Aotita 'a hono fetuliaki mo muimui'l 'oe ngaahi me'a koeni'. Ko 'ene lava ia pea 'ave kihe komiti fale'l kenau faitu'utu'uni kiai 'o fakatatau moe lao 'a 'Aositelelia ni,pea fakahoko kihe kau talekita' kuo lava e ngaue koeni' kae 'ataa ketau ngaue'aki. Kole pe SEA ke faka'ataa mu'a ha konga 'oe patiseti 50%,kuopau pe koe'uhi ko e 'aotita ke lele'aki ki he vahefonua,koe'uhi he 'e aipe ngaahi fakamole ki he totongi 'o ha ngaahi me'a.

SEA – Ne mau 'osi femahino'aki pe ke vakai'l ha toe founa fo'ou hono tauhi 'oe pa'anga. 1) Ko hono Tanaki, 2) Ko hono fakamatala, 3) Ko hono Ngaue'aki. Koia 'oku ou fakamafai'l ai 'a Lemoni ke fai e ngaue koeni. Ko e 'uluaki, koe pa'anga 'ae ngaahi talasiti,'ai ke fakapapau'l 'oku malu 'aupito,he'ikai 'ave ia ke ngaue'aki noa'ia 'eha me'a 'a e vahefonua',pea ko e tu'utu'uni ia e konisitutone 'ae siasi'. Ko ia tau faka'apa'apa'l e tu'utu'uni koia,pea 'oku tu'utu'uni pe 'ae ngaahi talasiti kihe'enau pa'anga moe koloa koia'. Koia kuo fokotu'u he sekelitali pa'anga ketau feinga ke lava ki Novema 'etau Budget moe fakamatala pa'anga kae lava 'o ngaue'aki kihe ta'u 2023.

Ko ia 'oku fakapotopoto 'aupito pe ia, 'ae ngaahi 'u official figures 'oku ngaue'aki he ongo tangata ni. 'Oku 'iai pe 'etau founa ka 'osi leva ha tau vote pea ui leva ha tau komiti pa'anga mo fale'l ke fakapaasi mei ai,koe ha e fe'unuaki 'e fai. He'ikai to e fai ha toho noa'ia.Ko ia 'e fai 'e Leimoni e ngaahi fokotu'utu'u koeni 'o kau aipe moe ngaahi founa budget 'etau misinale.Ko e ngaahi founa' ena kuo na lave atu kiai,pea tau taketi ai ki Novema mo 'etau hiki kihe ta'u fo'ou', kuo 'osi mahino e founa te tau ngaue'aki mo e silini te tau ala tanaki. Tau 'ange ha faingamalie ki ha fakataha fakavahefonua ketau toki fanongo kiai,ka ko e tu'unga koeni he taimi ni' tau ki tolotoloi atu pe kae'oua ke lava lelei e ngaahi fiema'u mo maau. 'Oku mahu'inga 'aupito pe ketau ki'l

feongoongoi moe foungafo'ou 'oku fakahoko atu mei Tonga ni. Ka pehe pe 'ehe konifelenisi' mo Tonga ni ke fakamalohi'l kimoutolu kiha me'a ke fai, ko e me'a totonu pe ia ke fai pea 'e faingofua pe ia. Ko ia ko 'etau faka'amu ke ma'u ha ki'l fa'unga lelei 'aupito ketau falala kiai ki hono tauhi 'oe pa'anga mo e koloa 'ae vahefonua'. 'Oku ou fiefia au he \$551 kihe tokotaha pea toki fa'iteliha atu ai e talasiti ia hono fakalelei'l honau ki'l 'inasi. Ko ia ko e vahefonua' mo hono ngaahi me'a fakapa'anga te tau 'uluaki foki pe kihe komiti pa'anga moe komiti Fale'l, pea tau toki ha'u kihe vahefonua' mo e fakamatala kakato, maau mo mahino ange hotau halafononga kihe kaha'u. Malo ia kuo poupou ke faka'ataa e kole 50% 'oe Patiseti ke hoko atu e ngaue. 'Oku ou fakamalo heni kihe 'Aotita moe Sekelitali Pa'anga 'ihe maama kuo tau fanongo kiai fekau'aki mo 'etau pa'anga. He ko e ivi, ko e lo'imata, ko e toto 'oe kakai pea tau mahu'inga'ia ai 'o 'oua na'a tau toe fakamoleki noa'ia. Kuo lahi 'etau ngaahi ngaue kuo tau fou mai ai pea hange koe' 'oku 'ikai te tau fu'u mahu'inga'ia he ivi 'oe kakai, ka 'oku taau ketau mahu'inga'ia he founga ke tanaki'aki mo tauhi'aki mo fai'aki hono fakamoleki he 'e toe iku mai pe 'o tau toe palopalema'ia ai. Koia 'oku tau fakamalo kihe ki tofa hala koeni kuo fai mai. Tau tui pe he'ikai te tau to ki tahi kae tuku pe ke fai e ngaahi fale'l koeni kae toki foki mai pe ketau fai tu'utu'uni kiai. Ko ia 'oku ai 'ae fakamalo lahi atu he ngaahi fale'l lelei koeni'.

2. Ke 'omai mu'a ha ki'l fokotu'utu'u fakaangaanga kihe Kuata', 'o fekau'aki mo ha teuteu 'o kapau 'e fai ha Fakataha fakavahefonua.

- Ke 'omai pe kau Faifekau moe ongo fakafofonga paloti mo ha mafana ke fie ha'u.

3. Ke toe fai ange mu'a 'e Siosifa Finau (compliance) ha fakamatala ke ma'ala'ala kihe fakataha Kuata' 'ae tu'unga

'oku 'iai hotau 'api siasi 'i Berkshire. (pepa makehe)

SEA – fakamalo lahi atu kihe fakamatala koia. Vahefonua kuo fe'unga 'etau talanoa ki he me'a ni. Kapau pe na'a mou mea'l, na'a mou tangi mai ke fai atu ha tokoni mei Tonga ni. Pea loto fiefia 'ae konifelenisi ke 'oatu e ki'l seniti 'e ala foaki atu ke fai 'aki homou ngaue'. Ko e vilo hake koe silini 'ihe loea' mo e 'u me'a koia', na'e pehe pe 'oku fakapotopoto, ka na'e 'ikai 'alu atu ia moe tu'utu'uni mei Tonga ni. Na'e 'oatu e silini', vahefonua na'e 'ikai 'oatu ia ko ha no, ko e tu'utu'uni ko e na'e 'alu atu mei Tonga ni, Vahefonua', ko e ki seniti ena mo e 'ofa ke fai 'aki e ngaue mo e ngaahi langa fakalalakala na'a mou tu'utu'uni ke fai. Pea tau fononga mai aipe 'o hoko e ngaahi faingata'a 'o tau a'u mai kihe 'aho ni. Ko ia tau 'ofa a mu'a 'o talangofua kihe tu'utu'uni 'ae Pule'anga'. Ko e silini ia 'oku 'ihe malumalu ia 'oe loea', pea 'oku 'ikai ha toe fokotu'utu'u kehe ia meihe sekelitali pa'anga na'e 'alu atu, ka tau fononga atu pe mu'a. Ka 'ihe taimi ni 'oku kei confidence pe konifelenisi', 'oku malu pe 'ene seniti. Pea ka fai ange' kuo mole seniti meihe feitu'u 'oku 'iai, 'oua na'a lele vahefonua' ka mou tu'u mai ke ta fakafoki e silini 'ae konifelenisi'. He ko e 'u alea koeni na'e 'ikai temau kau atu mautolu hono fokotu'utu'u. Ka e malo. Ka tau kataki 'o to'o a mu'a hotau loto meihe ki'l 'api ni, neongo na'a tau 'ofa ai. Tokolahi 'ia kitautolu na'a tau fai e foaki hotau ivi mo hotau taimi mahino na'a tau 'ofa ai. Ka koeni kuo tu'utu'uni he council 'oku te'eki ketau mali kitautolu moe ki'l 'api, ka kuopau ke fai e vete mali ia. Ko ia tau vete a hotau loto mei ai, fakatau'atina aa hotau loto mei ai, ka tau hanga atu a kimu'a. He 'oku tau tui, 'oku 'iai pe koloa 'e fufuu, te tau fiefia ai he kaha'u na. Fakamalo lahi atu heni kihe Compliance 'ihe fakamatala, pea 'oku tau tui ko e fakamatala ma'olunga taha eni kuo tau a'u kiai.

(ng) Ko hai 'oku tau fili ki he tu'unga Setuata Lahi?

[Ko e toko ua, ne fili mei he Kuata Tisemá].

1. Sione Katoa - Setuata Lahi Vahefonua.

2. Samisoni Taelangi – Tokoni Setuata Lahi.

(o) Ko hai kuo 'osi fili ke fakafofonga ki he Fakataha Faka-Vahefonuá?

[Fai ia 'i he Kuata Mā'asi].

Vahe Pulela'aa - 1. Sifimeta Kilifi 2. Viliami Tuiaki

Vahe Kolo - 1. Mofini Kolo 2. 'Alani Pahulu

Vahe Hihifo - 1. Puna Tama'ofa 2. Samisoni Kefu Senituli
(‘Oku ‘iai e ngaahi vahe te’eki maau mai)

(p) Ko hai ‘oku tau fili ke Fakafofonga ki he Konifelenisi’?

[‘E fai ia ‘i he Kuata Mā’asi].

Vahe Pulela’aa - 1. Viliami Tuiaki 2. Carl Mahe
Vahe Kolo - 1. Sione Mila 2. Siale Moala’eua
Vahe Hihifo - 1. Simione Simaileva Li 2. Tevita Vailanu
(‘Oku ‘iai e ngaahi vahe te’eki maau mai)

(s) Ko hai ha taha te tau fakaongo ki he Fakataha Faka-Vahefonuá ke Faifekau Akoako?

[‘E fokotu’u ‘a e ngaahi hingoá ‘i he Kuata Tisemá pea fili mo fakapapau’i ‘i he Kuata Mā’asi ‘o ‘ave mei ai ki he Fakataha Faka-Vahefonuá]

-‘Oku maau pe. Pea kuo fakakakato atu honau hingoa ki Tonga.

(t) ‘Oku ‘i ai ha Fefine Akonaki kuo pekia he ta’u ni?

‘Oku ‘ikai.

(u) ‘E fai ki fē pea fai fakakū ‘a e Fakataha Faka-Kuata kaha’ú?

4. KO E FAKATAHA FAKA-MALANGÁ

3. ‘E fai ‘a e fakatahá ‘aki ‘a e ngaahi fehu’i ko ení:

(a) Ko hai ‘oku tau ‘i hení?

- Fokotu’u atu ke fai ‘aki pe ‘ae kau poaki he Fakataha fakakuata lahi.

(e) Pea ‘oku kau kovi ha me’a ki ha Taha Malangá?

‘Oku ‘ikai

(f) Pe ko hai ha taha ‘e fakahoko ‘i he Kuata ni?

Vahe Pulela’aa: 1) Taulanga Vaka Ma’asi – Pulela’aa, Mt Druitt, NSW

2) Lelea Vai – Tokaima’ananga, Lethbridge Park, NSW

3) Tevita Masipaua Fa’ulao - Tokaima’ananga, Lethbridge Park, NSW

FOAKI NGAHI CERTIFICATE MALANGA HOKO – REV.SIAOSI TENE TIUETI

SEA – talamonuu atu kihe kau fakahoko malanga mo kinautolu ‘ikai lava mai. Tokanga kihe fatongia moe mo’ui ‘ae tokotaha malanga’, pea tokanga kihe me’a te ke malanga’aki ke ‘aonga e fatongia kuo tuku falala atu kiai ‘ae Kuata’ ke fakahoko kimoutolu kiai. ‘E toki fai ha mou lotu fakataha moe lotu tuku ‘ae Kuata. Ka ‘oku ou talitali lelei kimoutolu kau malanga ki he fatongia kuo ui kimoutolu kiai.

- (h) Pe ko hai ha Malanga 'Ahi'ahi ke nofo 'i he'ene 'Ahi'ahi?
'Oku maau pe
- (i) Pe ko hai ha Malanga 'Ahi'ahi 'oku tau pehē ke fakahoko 'i he Kuata Kaha'ú?
Vahe Hihifo: 1) 'Ana Tonga Pongi – Vai ko Sailoame, Bonnyrigg
2) 'Oto'ota Fahina Makahununiu – Kovinanite, ACT
- (k) Pe 'oku 'i ai ha taha ke fokotu'u ke Malanga 'Ahi'ahi?
'Io, 'Oku 'iai.
Vahe Hihifo NSW: 1) Palatimani Mahe, Vai ko Sailoame, Bonnyrigg
Vahe Pulela'ā NSW: 1) Peni Tu'ipulotu – Tokaima'ananga Lethbridge Park
2) Manaema Tu'ipulotu – Tokaima'ananga, Lethbridge Park
3) Lote Finau – Pulela'aa, Mt Druitt

SEA – 'Oku ai nai ha me'a 'e fai kiai ha lea fekau'aki mo 'etau kau malanga 'ahi'ahi?. Kole atu kau Faifekau ke tauhi ange mu'a 'etau kau malanga 'ahi'ahi. Ke 'osi ange 'etau ngaue koeni,'oku ma'u ha kau malanga lelei mo ivi'ia 'ae vahefonua'. 'E tokoni ia ko e tapuaki 'oe kau malanga' kihe vahefonua'.

- (l) Pe 'oku 'i ai ha taha ne nofo mei he tu'unga Malangá pea 'oku tau pehē ke toe Malanga 'Ahi'ahi?
'io, 'Oku 'iai. - 1. Loni Tafeuni 2. Siale Mila 3. 'Isileli Kuea meihe Vahenga Hihifo.
SEA – Ke tokanga e kau malanga koeni' mo e faka'uli pepa e toutou hu atu moe hu mai. 'Ai pe ke
tu'otaha.

- (m) Pe kuo hiki ha Taha Malanga mei he Vāhenga Ngāue ni he Kuata ni?
'Oku 'ikai
- (n) Pe 'oku 'i ai ha Taha Malanga 'oku tau tali mei ha Vāhenga Ngāue 'e taha? [Ko e hiki mai mei ha Vahefonua kehe] - 'Io, 'Oku 'iai.

Vahe Hihifo NSW: 1. Kanongata'a Fakasi'eiki – Vai ko Sailoame, Bonnyrigg
Vahe Pulela'aa NSW: 1. Rev.Dr. Lisiate 'Ulufonua – Fietakalangi, Willmot
2. Hulita 'Ulufonua – Fietakalangi, Willmot

- (ng) Pe 'oku 'i ai ha'atau me'a ke fale'i 'a e Konifelenisí kau ki he lēsoni mo e sivi 'a e Kau Malangá?
[Kuata Ma'asi]
SEA – Saipe, hoko atu pe.
- (o) Pe ko e hā ha me'a ke tau fai ke faka'āsili lelei ai 'a e ngāué?
SEA – Malo ko e ki'l fekau ma'ama'a pe, ketau uki 'ae takitaha mahu'inga'ia he ki'l fatongia ko e Malanga. Te tau fefakamo'oni'aki pe, kuo 'iai pe fa'ahinga ia 'oku nau me'ava'inga'aki.

'OUA.

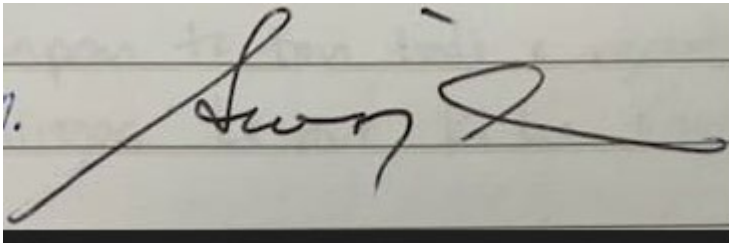
ai,pea 'Oua e pehe'l e lakanga. Tau tokanga ke tauhi hotau lakanga' pea tau mahu'inga'ia
pehe Tau fai mo'oni. Tauhi e lakanga malanga' he ko e me'a lelei ia,fe'unga mo 'etau tui
kihe Ki he tauhi lotu 'oku tau fai. Faingamalie pe kau Faifekau kataki toe fai pe ha ki'l lea
'etau Kau malanga', mou fakamolemole 'o mahu'inga'ia he lakanga malanga'. Pea fai ke hoa
Mo e mahu'inga koia 'oe fatongia',pea 'oku tau tui 'e kau lelei ia ki hono faka'asili lelei
Ngaue'.

- (p) Pe fai fakakū 'a e Fakataha Kuata kaha'ú?
- Ke toki fakaongo atu pe hono faingamalie.
- (s) Pe 'oku 'i ai ha Malanga kuo pekia 'i he Kuata ni?
- 'Io ,Ko Kaufononga 'Ofahengaue Mahe - Takanga 'o Penieli , Robinvale

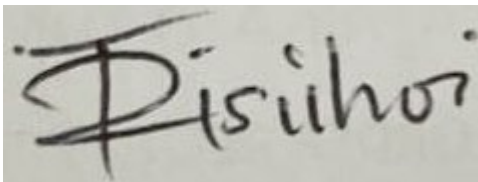
FOKOTU'U ATU KE FAKAMO'ONI 'ETAU TOHI MINITI...FOKOTU'U ATU.

**SEA – FAKAMALO, LOTU TUKU..Tapuaki'l kau malanga hoko fo'ou, moe Pekia pehe ki he ikuna 'oe
Fakataha Kuata Ma'asi 2022.**

SEA - KELESI.

Sea:

Sekelitali: